

Årsrapport for 2021 fra SNO til nasjonalparkstyret i LOMSDAL-VISTEN NASJONALPARK NJAARKEN VAARJELIMMIEDAJVE

SNO lokalt: Carl Norberg og Brit Grønmyr

I tillegg er det kjøpt tjenester av: Statskog Fjelltjenesten

Forsidefoto: Nytt utkikkspunkt ved Nevernes, Velfjorden. Fotograf: Carl Norberg

Foto ovenfor: Skilting av nye Innervisten marine verneområde. Fotograf: Carl Norberg

1. Kjerneoppgaver (kontroll, tilsyn, informasjon, mv)

Nasjonalparkstyret for Lomsdal-Visten nasjonalpark/Njaarken Vaarjelimmiedajve forvalter også de tilgrensende verneområdene Strauman landskapsvernområde, Innervisten marine verneområde, Stavassselva naturreservat og Sirijorda naturreservat. Det er SNO Trofors som har tilsynsansvaret for disse områdene. Årsrapporten gjelder alle områdene.

SNO har ikke anmeldt brudd på verneforskrift eller annen miljølovgivning i disse verneområdene i 2021.

Av andre kjente avvik eller ulovlige forhold kan nevnes:

- Et mindre bygg oppført ved Midtre Breivatn uten nødvendig dispensasjon. Nasjonalparkstyret har vedtatt at eier skal fjerne bygget. Vedtaket er stadfestet av Miljødirektoratet etter klagebehandling. Bygget er foreløpig ikke fjernet.
- Reingjerde og hjulbrakke i Sirijorda naturreservat er bygget og plassert uten nødvendig dispensasjon. Gjerdeanlegget er i ettertid omsøkt etter reindriftsloven, men er endelig avslått av Landbruksdepartementet. Gjerdeanlegg og brakke står fortsatt i naturreservatet.
- I fjordstrøkene i Velfjorden og Vistenfjorden er det mye plastavfall på land som stammer fra skjeloppdrett i området. Det ser ikke ut til at næringsaktørene gjør noe for å rydde opp.
- Maling på varder. Langs en toppturtrasè mellom Eiterådalen og Grøvfjellet er det påført oransje signalmaling på et antall varder i nasjonalparken mellom Steinlikammen og toppen av Grøvfjellet i strid med verneforskrift. Ukjent gjerningsperson.
- Ulovlig rydding av sti. Langs Øvre Bjørnstokkvatn har nasjonalparkstyret engasjert grunneier i området for å rydde bjørkekratt langs sti mellom Tosbotn og Breivatnan. Grunneier oppdaget felling av skog foretatt av andre - uten dispensasjon eller avtale. Ukjent gjerningsperson
- SNO mottok et tips fra ukjent person om byggevirksomhet i området ved Innertjønnen sør for Sørvassdalen. Dette ble sjekket opp i felt uten at noe ble funnet, men området er nokså stort og tipset var vagt, så området blir fulgt videre opp.
- Søppelproblematikk i forbindelse med forfalne hus/eiendommer i verneområdet
- Hver vinter registreres snøscooterspor som antakelig ikke er i forbindelse med lovlig kjøring, men dette har ikke stort omfang. To personer ble anmeldt og bøtelagt i 2020.

Som del av nasjonale overvåkingsprogram er det gjennomført yngleregistrering av jerv, samt intensiv overvåking av to hekkelokaliteter for kongeørn i verneområdet. Enkelte andre kjente kongeørnlokaliteter i tilknytning til verneområdet ble også overvåket. En kjent jervlokalitet nord i nasjonalparken har fått status som "usikker" yngling i 2021. Det ble ikke dokumentert vellykket hekking i kongeørnterritorier i 2021.

Byggverk ved Midtre Breivatnet. Foto: Carl Norberg

Arrangementer og ferdsel

2021 var fortsatt preget av coronasituasjon med restriksjoner i forhold til normalsituasjon med turisme og sosial kontakt. Det ble ikke arrangert "åpen dag" på Fjellgården i 2021. Sjøbergmarsjen ble gjennomført lørdag 7. august fra Eiterådalen til Vistenfjorden. Av hensyn til corona-situasjon var påmelding begrenset til 100 deltakere. Brønnøy turlag holdt Strompdalshytta stengt for dagsbesøk i 2021, også av smittevernhensyn.

Det generelle inntrykket etter sommersesongen 2021 er at ferdselen av besøkende på dagstur og langturer har vært på et vanlig nivå i forhold til tidligere år. Det er vanskelig å se at vi har hatt en "corona-effekt" med økt besøk av norske turister, slik man har sett i enkelte andre nasjonalparker i Norge de to siste somre.

I løpet av vår, sommer og høst 2021 har samtlige 72 vindmøller i Øyfjellet vindkraftverk blitt reist. Vindkraftverkets sørligste anlegg ligger ca 3 km fra nasjonalparken, og om lag halvparten av vindmøllene er synlig fra de nordligste delene av nasjonalparken, samt fra mange av fjelltoppene. En del besøkende i nasjonalparken vil kanskje oppleve at områdets preg av "urørthet" er endret.

Deler av Øyfjellet vindkraftverk sett fra Sørvassdalen. Foto: Carl Norberg

Befaringer og styremøter

SNO har i 2021 deltatt på de fleste styremøter, og på det meste av forvaltningas befaringer - styrebefaring i Vefsn i august, og befaringer med forvalter i januar, mai og i september.

Områder/tema under befaringene har blant annet vært:

- Tilretteleggingstiltak i Eiterådalen
- Reingjerdeanlegg i Sirijorda NR
- Ulovlig byggverk ved Midtre Breivatn
- Fremmede arter og bevaringsmål i Klavesmarka, Storfjorden og i Litlbørja
- Tilretteleggingsanlegg i Visten, og merking av Innervisten marine verneområde

2. Bestilte tiltak 2021

Gjennom bestillingsdialogen mellom nasjonalparkstyret og SNO ble det avtalt en rekke tiltak for 2021. Nedenfor rapporteres kort for det enkelte tiltaket. For mange av tiltakene er det i tillegg levert ytterligere data/opplysninger til øvrige databaser som Verneområdelogg og Artsobservasjoner, eller i egne delrapporter.

Planlagt arbeid, foreslåtte tiltak og SNOs øvrige innspill til nasjonalparkstyret for 2022 er i understreket kursiv.

Søppelrydding - generelt

Kyststrekninger som ble ryddet for søppel i 2016 er blitt sjekket hvert år siden for nytt søppel. I ettertid har det årlig kommet til mye nytt søppel fra spesielt skjelloppdrett langs strendene - særlig i Velfjorden. SNO kan ikke se at det foregår noen regelmessig opprydding fra næringen selv.

Det er behov for regelmessig opprydding. Dette er et ansvar for kjent forurensere.

Flere bygninger forskjellige steder i Lomsdal-Visten NP er i ferd med å rase sammen, og bygningsrester sprer seg i området rundt. Dette gjelder blant annet sammenrast uthus i Klavesmarka, sammenrast driftsbygning i Storfjordbotn, sammenrast driftsbygning i Sørmarka. Det gamle bolighuset i Litlbørja er i ferd med å miste takplater, og vil raskt kunne forfalle, og også bli et søppelproblem.

Verneområdeforvaltning bør bidra til at kjente eiere av forsøpling rydder opp.

Plastavfall fra skjelloppdrett i Velfjorden. Foto: Carl Norberg

Ferdselstelling

I 2021 har SNO drevet ferdselstelling på stien mellom Børjeøra og Strompdalen (Lomsdalen). Det viste seg at (antakelig) en hakkespett har skadet sensoren som skal registrere ferdsele, og tallene er feil og kan ikke brukes.

Forvaltninga bør vurdere om man skal gjøre nytt forsøk på ferdselstelling på denne strekningen i 2022

Opprydding gamle reingjerder

Det meste av kjente gjerdeanlegg som har gått ut av bruk i verneområdet er i løpet av de siste årene ryddet opp og fjernet.

Det gjenstår rester av et gammelt ledegjerde i tilknytning til et anlegg i Gåsvassdalen. Dette bør ryddes og fraktes ut i løpet av 2022.

Reparere kloppegging mellom Børjeøra og Strompdalen

I 2019 ble stien i Sæterdalen omlagt til bedre terreng på en strekning på knapp kilometer. Det ble bygget to enkle stokkbruer, og noen strekninger ble klopplagt. Busker og kratt ble ryddet langs hele traseen, og ny sti ble skiltet i begge ender.

Høst- og vårflokker har flyttet på en del av kloppeggingen. I 2021 er disse strekningene reparert, og kloppene er bedre forankret for å kunne tåle flomperioder

Elgvidda. Grunnvassfjellet bak. Foto: Carl Norberg

Sti og annen tilrettelegging ved utkikkspunkt Nevernes

Nasjonalparkstyret, i samarbeid med Aage Oxholm/Nevernes havn, fikk i 2020 bygget et utkikkspunkt og bygget en turvei. SNO har i 2021 ferdigstilt sti mellom vei og utkikkspunktet, inkludert gangbru, kloppegging og skilting. Aage Oxholm har i tillegg satt opp dyreskulpturer og sittegrupper langs turveien, samt forbedret stien ytterligere.

Nasjonalparkstyret bør i samarbeid med grunneier utarbeide en avtale/plan for videre løpende drift av anlegget.

Skjøtsel Strompdalen

Et større felt med spirea i den gamle hagen på Strompdalen er slått ned to ganger i 2021 - vår og høst. Dette er et av tiltakene i skjøtselplan for Strompdalen. I tillegg har SNO slått ned oppslag av bjørk, rogn og vier på hele den gamle innmarka, for å hindre gjengroing av de åpne områdene.

Denne skjøtselen bør fortsette i årene som kommer, for tilslutt å fjerne spireaen helt, og for å holde skogen vekk fra innmarka.

Rydding av stier

I 2021 ble følgende stier ryddet av SNO: stier i Skjørlægda, sti Børjeøra - Strompdalen, sti fra Stormoio til Småtjønnan.

Sti langs Øvre Bjørnstokkvatn mellom Tosbotn og Breivatnan ble ryddet av grunneier.

Rydding av stier gjøres årlig etter en rulleringsplan laget av forvaltningen, og ved spesielle behov. Videreføres.

Informasjonsplakater og veivisningsskilt

Det er satt opp nye skilt, informasjonstavler og infoplakater i 2021 følgende steder:

- Tursti og utkikkspunkt Nevernes
- Stavassdalen (veiende)
- Sandvikbakken

"Førstegenerasjon" infoplakater og -tavler begynner å bli slitt på enkelte lokaliteter, og det bør vurderes fornyelse.

Ny tavle og plakater ved stistart på Sandvikbakken, Eiterådal.. Foto: Carl Norberg

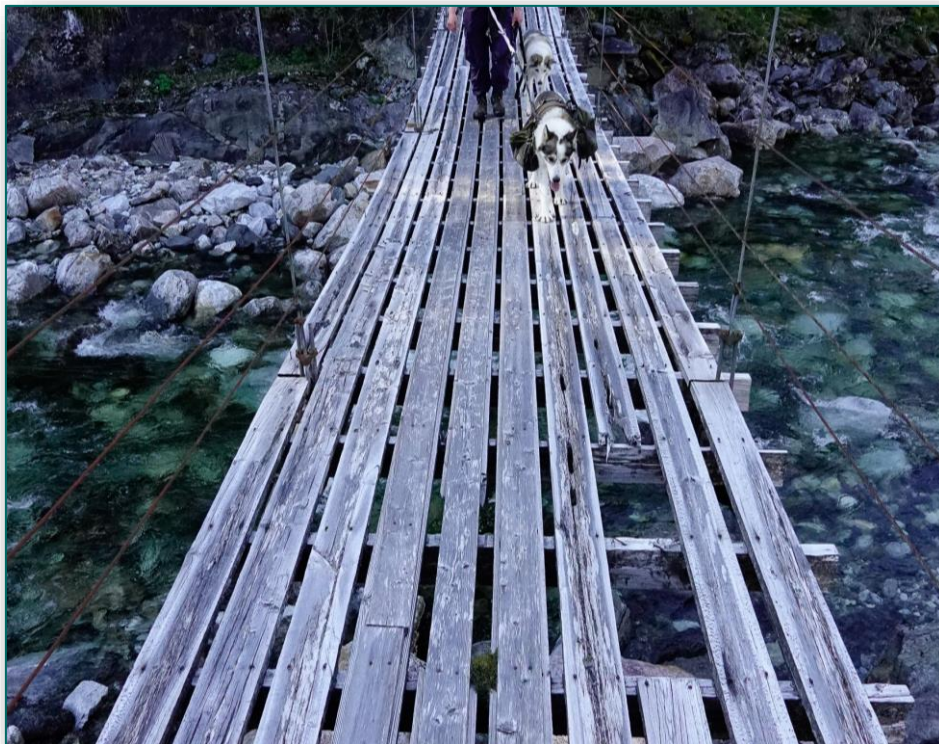
Tilsyn og vedlikehold av installasjoner

Dette gjelder bruer, klopper, stiger, trapper osv som nasjonalparkstyret har tatt driftsansvar for. SNO har ettersett de aller fleste slike anlegg minst én gang i 2021. Hengebruene over Gardsmarkelva, Breivasselva, Grunnvasselva, Skjølægdelva og Klavesmarkelva er alle i god stand. Øvrige bruer i og rundt verneområdet eies og driftes av andre, men SNO har et visst tilsyn og varsler ved behov.

Brua over Tettingelva ligger utenfor verneområdet, men er en viktig innfallsport til Strompdalen og Lomsdalen. Brua eies av Helgelandskraft og ligger på privat grunn. Den er i dårlig stand, og her bør vurderes nybygg om ikke altfor lenge.

Langs sti langs Strauman i Strauman landskapsvernområde, samt langs Efievegen mellom Visthus og Kvannlivatnet har SNO bygget et antall trapper/stiger og montert håndwirer. Dette anlegget er i god stand.

Selv om anleggene har et godt og forsvarlig tilsyn, er det behov for å merke anleggene med enkel info om tilsynsansvar, og kontaktinformasjon i fall publikum oppdager feil og mangler. Forvaltningen bør også utarbeide et enkelt system for internkontroll, slik at tilsyn- og vedlikeholdsarbeid blir dokumentert.

Tettingbrua på stien mellom Børjeøra og Strompdalen/Lomsdalen er i dårlig stand. Foto: Carl Norberg

Kjøretrase for ATV og klopplugging Gåsvatnområdet

Ved Gåsvatn ble det i 2015-16 bygget noen km forsterket kjøretrase for reindrifta inn mot merkegjerd, samt klopplagt sti mot Gåsvatn. Både kjøretrase og klopplagt sti er supplert noe i 2018, og tiltakene er ferdigstilt. Den delen av kjøretraseen som er forsterket ser ut til å fungere bra. Kjørespor ved siden av er i ferd med å gro igjen. Gjenstående strekning langs kjøretrase til reindriftas merkegjerd er befart og kartlagt for eventuell senere beslutning om videreføring av forsterkningstiltak. Hele strekningen er tidligere dokumentert ved fotografering fra drone. Det foreslås å fortsatt føre tilsyn med revegetering og utvikling av kjøreskader.

Registrering/kartlegging

Forvaltningsmyndigheten har løpende behov for kartlegging og dokumentasjon av anlegg/installasjoner og endringer på disse, varder, hellere, andre kulturminner, søppel, rødlistearter, svartelistearter mm. Data, posisjon, bilder og andre opplysninger legges til ulike databaser - Verneområdelogg, Artsobservasjoner mv. Videreføres.

Bevaringsmål

Nasjonalparkforvaltninga har gjennom flere år gjennomført tiltak for å fjerne fremmede arter - såkalte svartelistearter - fra verneområdet. I Lomsdal-Visten nasjonalpark gjelder dette i hovedsak sitkagran, platanlønn, parkslirekne og kjempeturt. Det er bestemt bevaringsmål at disse artene på sikt ikke lenger skal vokse her. Gjennomførte tiltak er hogst, ringbarking, sprøyting og luking.

I 2021 er det opprettet et antall takseringslinjer og -punkter for - over tid - å kunne måle effektene av tiltakene. Det brukes en nasjonal metodikk for overvåking. De samme takseringslinjene skal overvåkes med noen års mellomrom, og man skal slik kunne måle effekt av gjennomførte tiltak. Takseringslinjene etableres av SNO i samarbeid med forvalter.

I 2021 er det lagt ut et antall takseringslinjer og -punkter i områdene Litlbørja, Børjeneset, Almlia, Storfjordbotn og Klavesmarka.

Igangsatte tiltak mht luking, felling, sprøyting osv bør videreføres/ferdigstilles i 2022.
SNO skal etter planen gjennomføre ny taksering av linjer og punkter i 2025

Luking av sitkagran Børjeneset

SNO hadde som oppdrag i 2021 å fjerne all resterende sitkagran på Børjeneset etter hogst i 2019, samt luke alle oppslag av frøplanter. Arbeidet ble påbegynt i 2021, men er ikke ferdig. Rydding av området for småplanter av sitkagran bør gjøres ferdig i 2022.

Kontrollere at ulovlig fjernet bygg ble fjernet

I 2020 ble det satt opp et mindre bygg ved Midtre Breivatn uten at dispensasjon ble gitt fra nasjonalparkstyret. Det er gjort vedtak om fjerning. Dette ble påklaget. Vedtaket om fjerning ble endelig stadfestet av Miljødirektoratet. Det ble satt en tidsfrist for fjerning, men nasjonalparkstyret har senere besluttet å sette saken på vent under påvente av utfall av saksbehandling hos landbruksmyndighetene. Bygget er ikke fjernet i 2021.

Vurdering/prosjektering av mulig bru over Velfjordskarelva

SNO er bedt av nasjonalparkstyret å vurdere om det er mulig å bygge en hengebru over Velfjordskarelva. Forslag om bru har kommet opp i nasjonalparkstyret ut fra reindriftas behov for å krysse elva vinterstid under flomperioder o.lign. Med stadig mer ustabile vintre har man hyppigere vinterflommer og perioder med åpne elver, som gjør det krevende å ferdes vinterstid på tvers av vassdragene.

SNO har befart området vinter og sommer, og funnet en mulig plassering av bru. SNO har levert egen rapport til nasjonalparkstyret. Det gjenstår allikevel nærmere undersøkelser av grunnforhold for boltefester, samt mer erfaring med snø- og isforhold på stedet før man kan konkludere. Det er vanskelig å gi en fullstendig prosjektering før dette er vurdert, og kostnader vil avhenge av hvem som i tilfelle skal være utførende. Dette er en bru som ikke tidligere er vurdert/omtalt i forarbeidene til vernet, forvaltningsplan eller besøksstrategi. Det er en rekke avklaringer som forvaltninga må gjøre før en bru er realiserbar: eierskap, finansiering, avtale med grunneier, byggesaksbehandling, evt særskilt teknisk beregning samt forvaltningas egen utredning/planforankring.

Oppmåling av mulig ny bru over Velfjordskarelva.. Foto: Carl Norberg

3.Øvrige vurderinger og innspill

SNO har de siste årene tatt i bruk drone i forbindelse med myrrestaurering og dokumentasjon av kjøremønster langs snøscooterløyper. I 2018/19 har man også prøvd ut dette verktøyet i noen konkrete tilfeller i Lomsdal-Visten:

- Vurdering av omfang av vindfall i sitkabestanden i Litlbørja før anbudsrunde om hogst.
- Dokumentasjon av effekt av klopplegging/kjøreveiforsterkning ved Gåsvatnet - revegetering av kjøreskader.

Erfaringene har vært gode - både med hensyn til tidsbruk og kvalitet.

De siste årene har Miljødirektoratet/SNO praktisert egenpålagte begrensinger i vår bruk av droner for oppgaveløsning, og drone har ikke vært brukt i disse verneområdene av SNO siden 2019. Man har gjennomført en intern prosess for å vurdere organisering, ansvarsforhold, risikovurdering i forhold til sårbar natur osv. Det vil sannsynligvis skje en gradvis og forsiktig oppstart av dronebruk i 2022 og årene som kommer, og nasjonalparkforvaltninga skal etter hvert kunne bestille enkelte typer oppgaveløsning fra Miljødirektoratet/SNO som innebærer bruk av drone.

Oppmåling og registrering av kulturminner i nasjonalparken. Foto: Carl Norberg

Statens naturoppsyn

Telefon: 03400/73 58 05 00 | **Faks:** 73 58 05 01

E-post: post@naturoppsyn.no | **Nett:** naturoppsyn.no

Post: Postboks 5672 Torgarden, 7485 Trondheim

Besøksadresse: Brattørkaia 15, 7010 Trondheim

Miljødirektoratet er et statlig forvaltningsorgan underlagt Klima- og miljødepartementet. Statens naturoppsyn (SNO) er Miljødirektoratets feltpersonell.

SNO ivaretar nasjonale miljøverdier og forebygger miljøkriminalitet. Oppgavene spenner fra kontroll og overvåking, til skjøtsel i verneområder, tilrettelegging i viktige natur- og kulturminneområder, informasjon og formidling.

SNO har også mange oppgaver knyttet til store rovdyr, både registrering av bestander, dokumentasjon av skader på husdyr og tamrein, og uttak av dyr det er gitt fellingstillatelse på. Ledelsen i SNO sitter i Trondheim, og vi har ca. 60 lokalkontor spredt over hele landet.